

EEN KINDER-KRUISTOCHT

19 februari 1971

Goedenavond, vrienden

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denkt dus zelf na over alles wat te berde gebracht wordt. Ons onderwerp voor heden dient van meer geestelijke aard te zijn. Daarom wil ik met u spreken over:

EEN KINDER-KRUISTOCHT

Indien deze titel u verwondert, zo moet u bedenken dat rond het jaar 1000 of 1100 kinderen uit een deel van Duitsland en Frankrijk een kruistocht wilden volbrengen. Zij brachten het tot de kust van de Middellandse Zee. Toen zij zich daar wilden inschepen, scheen ook dit hen nog te gelukken. Scheen, want zij werden vervolgens als slaven verkocht. Wat hen hiertoe bewoog? Zij hadden zoveel gehoord over de belangrijkheid van het H. Graf. Vele ouderen begaven zich in die richting en kwamen rijk of geheel niet meer terug. De kinderen meenden dan ook dat ook zij zich de hemel konden gaan verdienen en, als het maar even kon, nog iets daarbij ook. Er is over dit alles een lang verhaal geschreven waarbij de vroomheid van die kinderen als het ware de bladeren uitspat. Degene die dit leest, zal ongetwijfeld begrijpen dat de zaken nog wel wat anders lagen dan daar zo mooi wordt gesteld. Dit ofschoon de leider van die kruistocht zalig en naar ik meen wat later zelfs heilig werd verklaard, zodat deze tocht door een heilige geleid werd - indien de jonge man ondertussen tenminste niet van de heiligenkalender is afgevoerd.

Interessant bij dit alles is de wijze waarop kennelijk geloof, godsbegrip en de suggestie van de wereld der ouderen gezamenlijk het gedragspatroon van de jongeren bepalen. Deze kinderkruijstocht ontstaat kennelijk vanuit een groot enthousiasme dat gebaseerd is op een geloof. Want zeer belangrijk blijkt de voorstelling van een levende God die tezamen met de Christus en de H. Maagd de kruisvaarders zal beschermen. De kern van de moed die deze kinderen steeds weer tonen, is gebaseerd op het denkbeeld dat niets verkeerd kan gaan in het leven, wanneer je het goede maar nastreeft. Zij zien kennelijk over het hoofd dat hetgeen zij goed noemen, niet in de ogen van allen goed is. In feite is hun onderneming dan ook overmoedig, met het gevolg dat zij tot slaven worden gemaakt. Sommigen sterven daarna als martelaren, omdat zij hun geloof niet willen of durven verloochenen waarop zij posthuum tot heiligen worden uitgeroepen. De anderen die niet sterven, raken langzaam maar zeker in een verbittering die ook blijft voortbestaan wanneer zij later worden vrijgekocht. Deze naweeën van de kinderkruijstocht worden natuurlijk in de vrome annalen verzwegen. Hoe was het werkelijk?

Deze kinderen hieven de leus aan: "God wil het". Zij hadden deze kreet waarschijnlijk overgenomen van de volgelingen van de volgelingen van de volgelingen van Peter van Amiens. Met de leuze "Gott befehlt", "Dieu le veut" zijn zij op stap gegaan. Zij hebben zich niet afgevraagd: wat is de werkelijkheid van hetgeen anderen ons voorhouden wat is onze relatie met God, is God wel werkelijk zoals men ons vertelt, is de mens wel zoals men ons zegt, is de wereld wel zo, als de verhalen die men ons doet, doen denken. Zij zijn eenvoudig op weg gegaan. Zij werden dan ook uiteindelijk in al hun verwachtingen teleurgesteld. Nu moet je respect hebben voor een groep van toch rond de 700 kinderen die kans ziet van Duitsland via de Elzas en Frankrijk verder te trekken, tot men in de havenplaatsen komt, eerst in Marseille, later in Genua. Het is zeker een grote prestatie die zij daarmede en dan nog in die dagen verrichten. Maar zij is zo uitermate nutteloos. Vooral dit laatste is voor mij de reden die lang vergeten kinderkruijstocht - al is het maar middels de titel - even in de belangstelling te brengen.

Want er zijn op het ogenblik vele dingen gaande die je zou kunnen vergelijken met die kinderkruijstocht. Er zijn vele jonge mensen in deze wereld die eerlijk menen dat God - of de mensheid - hen geroepen heeft.

Deze jongeren voelen zich sterk aangetrokken tot alle idealen die zij rond zich horen verkondigen. Zij menen dat zij moeten strijden voor sociale rechtvaardigheid dat zij moeten vechten voor de vrijheid van het individu en nog meer. Zij willen strijden voor alle dingen, komen samen en beginnen zo tezamen een lange en moeilijke tocht, naar een onbekend land waarin dan ... de uiteindelijke en algehele bevrijding van de mens, de menselijke geest, en de ziel zou moeten plaats vinden. Daar deze jonge mensen vaak nog kinderen zijn in hun denken, al zijn zij dan kinderen van uw tijd, omdat zij met een kinderlijk enthousiasme veel mededogen en begrip bij anderen wekken, bereiken zij vaak ook iets en komen zij op de weg die zij gekozen hebben vaak enige schreden verder. Maar ook voor hen komt een ogenblik waarop zij bij een niet zo gemakkelijk te overschrijden grens komen. De grens van de maatschappij waarin zij leven. Zij zijn nu eenmaal deel van een maatschappij die in wezen is gebaseerd op macht. Het geloof van die maatschappij is een theorie die men pleegt te verkondigen, niet een praktijk die men beleeft. En op het ogenblik dat de kinderen het mogelijk maken door hen onrecht aan te doen, door voor zich iets te verwerven, zekere verdienste te behalen, vergeet die maatschappij al het andere.

De leden van de kinderkruistocht werden verkocht als slaven. Tegenwoordig worden zij geëxploiteerd om nadruk te geven aan bepaalde politieke verlangens, machten te ondersteunen en gebruikt om geld te verdienen middels boutiquemodes en andere voor jongeren speciaal gemaakte modes en artikelen die hen steeds meer doen verlangen naar geld, hen tot een steeds verdergaand verbruik van goederen aanzetten en zo ook moeten verleiden tot een toenemende slaafsheid tegenover de gevestigde orde. En de jongeren van heden worden dan ook, ondanks alle schijn van progressiviteit, langzaam maar zeker tot slaven van de hen opgedrongen verbruiksgewoonten. Jammer is hierbij dat het geloof dat ook bij die jongeren een zeer grote rol speelt, maar dat de ware betekenis van het geloof, het ideaal, heden zo goed als in de tijd van de kinderkruistocht, geheel verkeerd wordt begrepen. Wat is namelijk de werkelijkheid? Je kunt de mensheid niet zomaar veranderen. Je kunt de uiterlijke situatie wel wijzigen, maar niet de innerlijke toestanden. Je kunt de mensen benaderen met je idealen. Maar de enige wijze om hen te beïnvloeden dient gebaseerd te zijn op een groot psychologisch inzicht, niet een ideaal. Je moet om werkelijk iets te bereiken niet alleen inzicht hebben in de reacties en gedachtengangen van de massa, maar tevens inzicht krijgen in de beweegredenen en reacties van elk individu.

Een geloof is gebaseerd op een onbewezen waarheid. Het geloof der kinderen eens was wel dat God hen veilig zou voeren tot het H. Graf, want dit was immers Zijn Wil. Het geloof van de kinderen van deze dagen is dat God, het recht, de mensheid of hoe zij hun ideaal ook noemen, hen uiteindelijk zal voeren tot de ideale staat waarin je vrij kunt leven en in die vrijheid God ook weer volledig terug zult kunnen vinden - dit laatste geldt niet altijd, maar wel heel vaak. Deze groepen hebben ongelijk. Zij gaan uit van het standpunt dat de wereld hen zal helpen, omdat God hen beschermt, omdat zij gelijk hebben enzovoort. Zij menen steeds weer, verkeerdelijk, dat de wereld achter hen zal gaan staan omdat zij een ideale wereld voorstaan. Dit betekent dat zij geconfronteerd worden met een zeer algemeen probleem dat je als volgt kunt formuleren: Ik doe het goede en wat overkomt mij? Het kwade. Waarom? Misschien beantwoorden zij het waarom dan met een: omdat ik het goede heb gedaan op een wijze die niet juist is.

Of men stelt, reëler: ik heb mij gemeten met krachten die ik niet begrijp. Ik heb een water willen oversteken, zonder over een boot of zoiets te beschikken en zonder in staat te zijn de afstand te zwemmen. Maar ik voel het toch als oneerlijk aan dat ik verdrink wanneer ik de overtocht waag, omdat ik geen andere mogelijkheid zie mijn weg te vervolgen. Het is de onredelijkheid waarmee de mens zijn God en ook alle meer ideële waarden pleegt te beschouwen. Men neemt aan dat de edelheid van beweegredenen alles zal aanvullen wat men zelf tekortkomt. Men begrijpt niet dat, zo er al een aanvullen vanuit het Hogere mogelijk zal zijn, dit in de eerste plaats een aanvullen van het eigen kunnen en uithoudingsvermogen zal zijn. Het is zelfs mogelijk de hoogheid van eigen streven en instelling te maken tot een aanvullen van eigen vermogen tot begrip. Maar er is nooit sprake van een aanvullen van de mogelijkheden ondanks alles.

God wordt overigens door de gelovigen maar al te vaak in hun denken gemaakt tot een soort Deus ex machina, een God uit de machine, een vreemd verschijnsel dat het onmogelijke mogelijk maakt en alle verwickelingen, mogelijk of onmogelijk, met een enkel gebaar in de gewenste zin

tot oplossing brengt. Maar zoiets bestaat niet. God is voor ons een reeks van wetmatigheden. Dat die God ergens individueel bestaat dat die God betekenis kan hebben in een zeer persoonlijke zin en betekenis kan hebben in je leven, is al te waar. Maar wat is de God die zich aan mens en geest manifesteert? Een God die werkt met wetten, een Wezen dat verantwoordelijk gesteld kan worden voor het kader van regels waarbinnen je je als schepsel moet bewegen. Op het ogenblik dat je meent dat je die regels, de daaruit voortgekomen inzichten en gevormde menselijke of geestelijke regels eenvoudig terzijde kunt zetten, dat je, omdat in jou die waarheid leeft, verder dient te gaan ondanks alles, kom je in botsing met het kader van wetmatigheden die volgens mij de uitdrukking van het goddelijke Wezen in onze wereld vormen en ondervind je de uitwerking van die overtredingen.

Men begrijpt waarschijnlijk al te weinig hoe de relatie tussen mens en God, tussen mens en ideaal in feite is. De relatie mens-ideaal kan worden uitgedrukt als een erkenning omtrent het onmogelijke waaraan een gerichtheid in eigen mogelijkheden dient ontleend te worden. De relatie tussen mens en God kan men ongeveer omschrijven als een uit de erkende onvolkomenheden in jezelf streven naar volkomenheden die je wel als mogelijk aanvoelt, maar waarvan je de inhoud en betekenis niet werkelijk begrijpt.

Dit zijn de feiten. Zolang je vanuit die feiten verder gaat en niét meent dat een ander of iets anders wel in zal grijpen of verplicht is in te grijpen wanneer je niet meer verder kunt, zul je inderdaad verder kunnen komen. Op het ogenblik echter dat je voor jezelf de werkelijkheid vervalst door anderen verantwoordelijk te willen stellen voor jouw slagen, loop je vast.

De kinderen die deelnamen aan deze bijzondere kruistocht hebben landen kunnen doorkruisen, omdat hetgeen zij vroegen in verhouding weinig was: een beker water, een stuk brood kun je van de mensen altijd nog wel krijgen. Maar als je meer gaat eisen en bijvoorbeeld meent dat een kapitein van een boot zijn schip wel voor niet ter beschikking zal stellen, omdat je een ideaal hebt en je wel naar je bestemming dient te brengen, al komen alle kosten en risico's voor zijn rekening, loopt de zaak verkeerd. Een eerlijk kapitein antwoordt op het verzoek: ik ben verantwoordelijk voor mijn schip en bovendien ook een handelsman, ik kan iets dergelijks niet verantwoord doen. Vele kapiteins reageerden op deze wijze op het verzoek van Philip, de aanvoerder van de kinderkrustocht. De kinderen vervloekten deze mensen en zochten naar iemand die wel "gods wil" wilde volbrengen. Zij wilden de argumenten van de eerlijke kapiteins niet begrijpen, trokken naar een andere haven en werden het slachtoffer van niet zo eerlijke kapiteins die in de kinderen een winstgevende koopwaar zagen.

De kinderen van toen en de kinderen van heden zouden moeten beseffen dat je eenvoudig niet tegen de mentaliteit, die tot een bestaand stelsel heeft gevoerd, op kunt met wat woorden en voor anderen hinderlijke of zelfs schadelijke protesten. Dit blijft waar, ook wanneer je het gevoel hebt dat God met je is of dat je een eerlijk en voor eenieder duidelijk ideaal nastreeft dat met enige medewerking zal kunnen worden verwezenlijkt. Vanuit jezelf is het ideaal een droom waaruit je tot streven kunt komen. Maar dit ideaal is in feite jouw ideaal. Het is je onzegbare droom, geboren uit een veelheid van belevingen en ervaringen die je jezelf niet eens meer te binnen kunt brengen of je durft te herinneren. Het is een vreemde vervlochtendheid van de angsten die in je wezen bestaan, de begeerten die je, soms zelfs deze voor jezelf verbergende, koestert, en de verwachtingen die je omtrent jezelf hebt en eens hoopt waar te maken. Het zijn deze dingen die je ideaal bouwen. En maar al te vaak zijn het ook deze dingen die een reeks voorstellingen doen ontstaan die met alle fanatisme worden doorgedreven, omdat men beweert te weten dat zij de wil Gods zijn.

Ik zeg niet dat de mensen die zo reageren, bewust onoprecht zijn. De kinderen die de kruistocht organiseerden, waren oprecht, meenden het eerlijk en meenden inderdaad dat zij als kinderen iets zouden kunnen bijdragen tot de bevrijding van het H. Graf of op zijn minst op heldhaftige wijze in Jeruzalem zouden kunnen sterven om zo onmiddellijk de hemelse glorie deelachtig te worden. De eerlijkheid is niet in het geding. Maar de zelfkennis en realiteitszin wel. Zolang je voor jezelf een ideaal waar maakt, het gebruikende als een richtlijn voor alles wat je zelf bent

en doet, zul je persoonlijk inderdaad de verwezenlijking van dit ideaal in eigen leven kunnen benaderen.

Zolang God voor jou een erkenning is die je in jezelf draagt en niet iets wat je zonder meer aan anderen op wilt leggen, maar eerder een uitdrukking voor gerichtheden, zoals deze in jezelf kan bestaan, kom je inderdaad tot een steeds intenser contact met die godheid. Dan vloeit hieruit haast onwillekeurig voor jou ook een reeks van vermogens, inzichten en krachten voort die voor anderen misschien wat eigenaardig of onbegrijpelijk zullen zijn. Maar al komt dit vaak voor, het gaat nimmer verder, dan de krachten en mogelijkheden die bestaan binnen het kader van de wetten die de beperking uitmaken van de schepping waarbinnen het Ik beseft te bestaan.

Zolang je van jezelf uit blijft gaan, kun je verder komen. Vanaf het ogenblik dat je de anderen, de massa erbij betreft, kom je in moeilijkheden. Het ellendige hierbij is dat de mensen in hun eenzijdigheid dan vaak blind willen zijn voor alles wat zij zelf in dit verband hebben gedaan en bij elke mislukking een verklaring zoeken die past bij de stellingen die men verkondigt; niet een verklaring die stoelt op en past bij de feiten. Een aardig voorbeeld vinden wij rond de kinderkrustocht die door bepaalde geestelijken als een summum van vroomheid werd gehuldigd, als voorbeeld van het Werken Gods door onschuldigen, om zo mogelijk te maken wat de zondige mens niet kon volbrengen. Wanneer uiteindelijk het bericht van de schromelijke mislukking van de onderneming kenbaar wordt, spreekt een oude priester die dit standpunt lange tijd heeft ingenomen als volgt: "Indien de kinderen zonder zonde geweest zouden zijn, zou hun ondernemen wel degelijk geslaagd zijn. Nu blijkt mij echter dat de ouders van deze kinderen hen geen toestemming hadden gegeven. Zij waren eenvoudig van huis weggelopen. Staat er niet in de geboden: eert uwe vader, eert uwe moeder? Zo hebben zij gezondigd tegen dit gebod, en als straf van God moeten zij nu dit lot ondergaan." Dergelijke reacties kom je steeds weer tegen. Het in overeenstemming brengen van de feiten met een bestaande theorie, is kennelijk al even gemakkelijk als het stellen dat bepaalde dingen jou eenvoudig niet kunnen overkomen of het verkondigen dat jij alleen weet wat juist is, zodat alle anderen zich maar aan je hebben te onderwerpen. Deze dingen ontmoet je zo vaak dat ik niet schroom ze als typisch menselijk te beschouwen.

Zie nu naar de wereld van vandaag. Ik zie in een deel van de jeugd een enorm oproer. Ik neem aan dat het gemiddelde aantal van jongeren die zich werkelijk betrokken gevoelen bij veranderingen en vernieuwingen, rond 1 op 5 bedraagt. De anderen gaan nog in de oude trant verder. Hun uiterlijk verandert natuurlijk wel in overeenstemming met de mode en zij nemen de bij de jeugd gangbare gewoonten en spreekwijzen over, maar hun mentaliteit is dezelfde die ook hun ouders en misschien grootouders reeds bezielde. De 20% van jongeren die werkelijk betrokken zijn bij de vernieuwingen, zijn eigenlijk ook een soort kruistocht begonnen. Zij zijn het bijvoorbeeld die luidkeels roepen dat Nixon een moordenaar is. Wat niet erg beleefd of juist is. Want in uw wereld is iemand die om eigen beweegredenen een of enkele mensen ombrengt, een moordenaar. Maar iemand die honderden mensen ombrengt noemt men eerder een held, en iemand die duizenden mensen durft opofferen, is een groot staatsman, tot de tegenpartij wint.

Deze jongeren roepen uit dat de maatschappij verrot is. Dat is misschien waar. Maar al herhaal je honderden malen dat iets verrot is, zolang je er niet iets anders tegenover kunt stellen wat beter is, bereik je niets. Je maakt hoogstens door de angst en onwil die je wekt, de situatie nog gevaarlijker, dan zij reeds was. De jeugd heeft het denkbeeld dat zij de wereld dan wel eens even recht zullen gaan zetten. Daar zij dit als een roeping beschouwen en bovendien graag doen, menen zij een beroep op eenieder te mogen doen. De priesters, de bisschoppen, de dominees, de politici moeten naar hen luisteren, want zij weten het. Zij, de jongeren, zijn immers de gezondenen van deze tijd. Dus wanneer iemand niet wenst te luisteren, zo moet die maar eens mores geleerd worden. Want, zo denken zij, wij hebben de waarheid.

Ook binnen het kader van een geloof zelfs zien wij dergelijke groepen optreden en ook zij voelen zich door God gedreven. De jonge katholieken, protestanten enzovoort hebben het gevoel dat zij alleen weten wat bijvoorbeeld werkelijk christendom in feite inhoudt en menen op deze

pretentie het recht te mogen baseren eenieder gehoor en gehoorzaamheid af te dwingen. Maar daarbij plegen zij één ding te vergeten: het beleven van God is een uiterst persoonlijke kwestie. Het uitleven van hetgeen je in God als juist en waar erkent, is dan ook in de eerste plaats een zuiver persoonlijke zaak. Het is geen kwestie van massaliteit en organisatie, maar eerder een eigen wijze van leven waarbij de organisatie ten hoogste een al dan niet aanvaardbare achtergrond kan vormen.

Zoals het ook bij de jongeren die politieke hervormingen wensen, vaak voorkomt. Zij menen de wijsheid in pacht te hebben en zouden het gehele leven van de gemeenschap willen veranderen, zonder zich daarbij te realiseren dat dit niet strookt met de wijze van leven en denken die velen als voor zich juist erkennen. Op grond van hun verondersteld gelijk menen zij onderwerping te mogen eisen van eenieder, zelfs wanneer die anderen maatschappelijk meer zijn en meer tot stand kunnen brengen dan zijzelf. Zij begrijpen niet dat het dwaas is wanneer je iemand die zichzelf kan verdedigen, vriendelijk vraagt je even wat geld te lenen, opdat je daarmee het koord kunt kopen waarmee je zo dadelijk die ander op wilt gaan knopen. En toch komen vele van hun eisen tegenover de sterken binnen de gemeenschap eigenlijk hierop neer.

Dit alles wijst op een even eenzijdige en kinderlijke mentaliteit zoals wij zo even reeds constateerden bij de jongeren van toen die eens even het heilige graf zouden gaan bevrijden. Ook dezen vroegen zich niet af waarom de zoveel sterkere en beter bewapende ouderen nog niet waren geslaagd in het volbrengen van die taak. Zoals zij zich nooit afvroegen wat het voor een streek betekende wanneer daar opeens honderden bedelende kinderen als spinkhanen over de gemeenschap neerdaalden en zich niet afvroegen of zij misschien overlast bezorgden aan de mensen die hen uiteindelijk dan maar een stal aanboden om in te slapen en wat te rusten of hen de mogelijkheid boden, zich wat voedsel te verschaffen. Deze jongeren gingen uit van het standpunt: ons doel is heilig en daarom heeft eenieder ons maar te helpen en te dienen. En daarin slaag je vaak zelfs zo lang tot de offers die je gaat vergen te groot worden.

Wanneer je God wilt leren kennen, moet je beginnen met de erkenning dat God in jezelf leeft en dat de God, zoals deze in jou bestaat, alleen werkelijk door jezelf tot uiting kan komen. Want je kunt waarmaken wat er in jezelf leeft en je kunt door het waarmaken van hetgeen er in jezelf leeft, steeds meer ontdekken omtrent jezelf, je kunt zo jezelf beter leren kennen en mogelijk ook jezelf zo beter leren beheersen. Vooral zul je zo ook leren al de mogelijkheden die je hebt, beter te gebruiken. Alleen langs deze weg kun je een versmelting tot stand brengen tussen die vreemde, half gedroomde wereld in je die wereld van gevoelens en gedachten, en de werkelijkheid waarin je op je wereld nu eenmaal bestaat. Maar iets dergelijks kun je nooit doen ten aanzien van anderen: op hun kosten bereiken of zelfs aan anderen met goed gevolg afdwingen. Elk meet volgens eigen innerlijke waarde. Zo heeft de priester die vast wil houden aan het celibaat, evenzeer gelijk als de jonge priester die meent dat dit celibaat nu maar eens over boord geworpen moet worden, omdat het toch altijd maar weer op huichelarij uitloopt. En degene die meent dat die oude, commerciële maatschappij nu eindelijk maar eens moet gaan veranderen, mag in eigen gedrag en streven zeker alles doen om die verandering voor zichzelf zo werkelijk mogelijk te maken.

Maar je kunt toch moeilijk verwachten dat mensen die een geheel leven hebben besteed aan het opbouwen van een bezit, een productie of consumptiemogelijkheid, een eigen status, nu opeens zullen zeggen: jullie hebben voortaan alleen het recht en de waarheid. Toch menen vele jongeren dat zij dit terecht van de wereld mogen eisen en verwachten, alleen maar omdat ouderen hen soms aanmoedigen of begrijpend toespreken. Zij begrijpen niet dat deze houding niet voortkomt uit een erkennen van de juistheid van hun stellingen, maar eerder stamt uit een zekere vertedering over die jongeren die nog zo heerlijk enthousiast kunnen zijn. En zo bereikt men grenzen. De grens voor degene die uitroept dat hij alleen weet wat God wil en aan allen de waarheid Gods wil openbaren. Want andere mensen denken, voelen, reageren nu eenmaal anders. Die openbaring is hierdoor feitelijk onmogelijk geworden. De reden hiervoor lijkt mij het feit te zijn dat de waarheid Gods voor de mens altijd weer een persoonlijke waarheid zal zijn en nimmer een objectief en algemeen bestaande waarheid. Een grens die vooral ligt in het feit dat het openlijk en algemeen stellen van een innerlijke waarheid ertoe voert dat zij tot leugen wordt,

ook voor jezelf. Je kunt Gods waarheid niet zonder meer aan anderen gaan openbaren en zeker niet aan anderen zonder meer op gaan leggen. Ik kan u vele voorbeelden in dit verband geven.

Zo waren er mensen die eens meenden dat geloof inderdaad een persoonlijk zaak moet zijn. Zij hebben dan ook een reformatie tot stand gebracht. Zij wilden uit het woord zelf leven en niet uit hetgeen de priesters hen voorhielden. Daarin hadden zij volgens mij ook wel gelijk. Maar wat is het resultaat geweest? Zij hebben in feite zelf een kerkelijke organisatie opgebouwd waarin het leerbegrip nog veel feller werd gehandhaafd en leergezag nog belangrijken scheen te zijn dan in de oude gemeenschap die zij verlaten hadden. Zij toonden zelfs een nog grotere hardvochtigheid tegenover andersdenkenden, dan de kerk die zij verlaten hadden. Nu zijn er mensen die begonnen zijn de onderdrukking van de armen ongedaan te maken. In hun land hebben zij raden gevormd, een leger opgebouwd enzovoort. Zij hebben inderdaad de rijken verslagen. En toen wisten zij kennelijk niet meer hoe verder te gaan. Zij zijn tenminste tot dictators geworden, erger en wreder, roekelozer, onnadenkender ten aanzien van het geluk van hun medemensen, dan degenen die zij om deze dingen verdreven hebben.

In de kinderkrustocht treffen wij al deze aspecten eveneens aan. Maar degenen die op kruistocht gaan, geloven niet dat ook zij ooit zo zouden kunnen handelen. Dat kon anderen in het verleden misschien gebeuren, maar ons niet, zo zegt men dan. Iedereen kan falen, iedereen kan door God in de steek gelaten worden, eenieder kan sociale fouten maken. Maar ik natuurlijk niet, want ik begrijp God, ik begrijp de mensen, ik weet wat noodzakelijk is. De anderen weten wel dat zij niets werkelijk tot stand kunnen brengen, niet werkelijk en onmiddellijk iets kunnen veranderen. Daarom worden zij priester in een kerk of nemen zij deel in een parlement. Maar wij, met ons inzicht, zullen waarmaken wat onze waarheid is. Waarop men natuurlijk begint zijn eigen fouten te maken en uiteindelijk even onrechtvaardig is, evenzeer gefrustreerd wordt ook als die anderen. Het denkbeeld is ook nu, zoals eens in de kinderkrustocht: voor mij is alles mogelijk, niet als persoon, maar als deel van een massaliteit, als met anderen tezamen bepalende factor beheersende invloed op alle ontwikkelingen.

Deze feiten zijn de reden voor de volgende punten die ik aan deze beschouwing toe wil voegen: Je kunt je eigen leven bepalen wanneer je bereid bent de consequenties van je eigen daden geheel zelfstandig te dragen. Je kunt nooit het lot van anderen werkelijk bepalen omdat je niet in staat bent de consequenties van je handelingen voor anderen te overzien of persoonlijk te dragen. Zo zul je worden meegesleurd door datgene wat je die anderen meent op te mogen leggen. Je kunt een persoonlijk geloof in jezelf dragen en ontwikkelen. Daarmede kun je een voor jou volkomen en innerlijke waarheid bereiken. Maar die waarheid geldt dan alleen voor jou en slechts innerlijk, omdat de waarheid die je buiten jezelf steeds weer meent te vinden, niet in overeenstemming te brengen is met de innerlijk erkende waarheid. Het resultaat hiervan is dat elke veruiterlijking die je aan je geloof probeert te geven, zeker wanneer je je eigen waarheid anderen op wilt dwingen, op wilt leggen, dit geloof tot een leugen in de praktijk maakt, waardoor je je in gedrag en beseffen steeds verder van je innerlijke waarheden en erkenningen pleegt te verwijderen.

Wij mogen natuurlijk ons geïnspireerd gevoelen door een heilige zaak. Maar zodra die zaak voor ons de hoofdzaak wordt en mensen tot een bijkomstigheid worden voor ons, hebben wij reeds gefaald. Wanneer je meent dat het zo belangrijk is dat iets gebeurt dat iets geloofd of door anderen gedaan wordt dat al het andere daarvoor moet wijken, heb je reeds gefaald, omdat je mensheid en menselijkheid hebt weggelaten uit hetgeen je beoogt en daarmede jezelf uitstoot uit de mensheid, zowel als uit de wereld van innerlijke erkenning, eerlijk streven en nieuw beseffen.

Ik weet niet of u dit een optimistisch onderwerp vindt. Maar het is in ieder geval realistisch. Natuurlijk, te zeggen dat je het zelf moet doen, is oude koek, is oude wijsheid. Te zeggen dat je eerst jezelf moet leren kennen, is een nog veel oudere wijsheid die voor velen reeds tot een wat versleten waarheid is geworden. Maar misschien zou je moeten stellen dat een mens slechts aan de wereld en het leven deel kan nemen als dat wat hij werkelijk is, maar nimmer een wereld werkelijk zal kunnen benaderen of zelfs beheersen alleen op grond van zijn veronderstellingen.

Wanneer deze waarheid doordringt, wordt mijn onderwerp toch wel optimistisch in mijn ogen. Want langs deze weg komt de mens inderdaad verder en zal ook de gehele mensheid zich steeds verder kunnen ontwikkelen.

U hebt uw eigen denken, uw eigen leven, uw eigen wijsheid. Hoe deze wordt beleefd wat men er mee doet wat dit alles inhoudt, zal eenieder voor zichzelf moeten weten. Maar wanneer u uw geloof, uw denken, uw streven in de wereld enige werkelijkheid en aanvaarding wilt verschaffen, zo kunt u het slechts zelf door eigen daden en werken waarmaken. Op het ogenblik dat u anderen mee wilt slepen en een georganiseerde actie wilt gaan beginnen, begint ook u aan een kinderkruijstocht. Dit is dan een verschijnsel dat bij velen bewondering en verbazing kan wekken, een verschijnsel dat gevolgen met zich brengt waardoor u langere tijd kunt menen een redelijke kans van slagen te hebben. Maar altijd weer ontmoet men, wanneer men langs deze weg van organiseren, afdwingen, irreëel handelen en streven, een grens die niet overschreden kan worden.

Wil men toch verder gaan - en een organisatie laat u haast geen andere kans - dan wordt u tezamen met degenen die u volgen of met u gaan, tot slaven van eigen streven, wezens die geen persoonlijk denken en leven meer mogen kennen en niet in staat zijn dat wat innerlijk nog aan idealen, eigen denken en erkennen bestaat tot uiting te brengen. Zo wordt u dan, door eigen streven, tot een van degenen die onderdanig zijn aan alle eisen die een geloof of denkrichting hen op zal leggen, daar afwijken van de eenmaal gestelde normen eenvoudig niet meer toegestaan kan worden.

Wees u zelf, want God is in u. Wees uzelf, want de God in u antwoordt alleen op dat wat u zelf bent. Maar besef ook dat de God die gij innerlijk hebt erkend of bereikt, slechts een deel is van de totale waarheid en zo uw erkenning van God tot een weg maakt en niet tot een onomstootbaar feit zonder meer.

Ga uw wegen, zoals u wilt en juist acht, maar verwacht niet dat de wereld die wegen als juist zal erkennen. Verwacht niet dat men u zal bejubelen of volgen. Verwacht bovenal niet dat hetgeen gij innerlijk als een geestelijk noodzaak en waarheid erkent, door u zonder meer in een menselijke werkelijkheid, in wereldbeheersende feiten, zal kunnen worden omgezet. U kunt uw idealen slechts gebruiken om zelf te groeien, tot u zelf groter bent geworden dan deze idealen. Dan eerst maakt u in de wereld iets daarvan waar, maar alleen, omdat u wijzer en groter geworden bent, niet omdat u gedreven werd door uw denkbeeldem die immers nooit geheel waar kunnen worden.

Dat is alles. Maar misschien hebt u hierop nog commentaar.

Vraag: Jongeren die naar een kiboets trekken, komen ook gedesillusioneerd terug, omdat het natuurlijk voor hen ook onmogelijk is hierin waar te maken wat zij zich voorstellen.

Antwoord: Sommigen van hen keren inderdaad teleurgesteld terug. Dat is waar. Zij hadden de kiboets gezien als een soort gezelligheidsvereniging waarin ook nog wel eens enig werk wordt verricht, terwijl het in feite een werkvereniging is waarin slechts zo nu en dan ook de gezelligheid nog even naar voren kan komen. Het denkbeeld van een commune is altijd weer erg mooi. Maar het feit van een commune eist een enorme zelfbeheersing, aanpassing, opoffering, een bijzonder groot respect voor je medemensen. Zij betekent zeker niet in de eerste plaats een ruimere mogelijkheid tot uiting voor jezelf. Wel betekent het deelhebben hieraan meestal een veel snellere ontwikkeling voor jezelf. Maar de meeste mensen zoeken in dergelijke samenlevingsvormen wel graag een ruimere uitingsmogelijkheid voor zich, terwijl zij terugdeinzen voor de offers die zij moeten brengen om een werkelijk samengaan en een werkelijk snellere ontwikkelingsmogelijkheid hierin te vinden.

Vraag: Is er dan toch niet een mogelijkheid om in deze tijd veranderingen tot stand te brengen, wanneer u stelt dat de groepen die zich hiermede op het ogenblik bezighouden, hierin niet zullen slagen, omdat zij steeds weer zichzelf voorbijlopen? Ik meen dat je door gedachtenkracht de geest kunt beïnvloeden die dan weer de mensen beïnvloedt. Wat is het alternatief?

Antwoord: Het alternatief is zo eenvoudig dat de meeste mensen eraan voorbijlopen. De wereld verandert altijd. Verander jezelf, dan bepaal je mede de richting waarin de wereld zal veranderen. Maar probeer niet de wereld te veranderen, want dan schiet je meestal te kort in het bereiken van de veranderingen die in jezelf noodzakelijk zijn.

Reactie: (Onverstaanbaar) ... dan komt er dus wel een waarheid aan het licht.

Spreker: Kun je iets wat innerlijk is wat bijna niet uitbaar is, en, zoals ik in mijn inleiding trachtte duidelijk te maken, uit een complex van innerlijk beleven, uiterlijke ervaring, onderdrukte herinneringen, begeerten, wensbeelden, werkelijk met een ander delen? Ik meen dat juist op het punt van een werkelijk geloof en een werkelijk ideaal geen communicatiemogelijkheid bestaat waardoor het werkelijke daarvan aan een ander over gedragen kan worden. Je kunt je werkelijke inhoud niet aan anderen mededelen. Het resultaat is dat je met die groepen naast elkaar staat dat eenieder in feite een eigen ideaal heeft en een geheel eigen geloof kent, zodat men in feite steeds weer langs elkaar heen praat. Ik meen te moeten stellen dat een dergelijke wijze van langs elkaar heen praten te veel voorkomt bij de hedendaagse jeugd en juist daarom bij mij associaties wekte met de kinderkrustocht. Ik meen dat het pogen elkander geheel te begrijpen en tot een gezamenlijke denkwijze te komen, vervangen zou moeten worden tot een samenwerken op punten waarop men gezamenlijk acties noodzakelijk vindt, zonder dat hieraan een verdere verbondenheid of ideële binding wordt verbonden.

Men zou niet mogen stellen: wij worden gedragen door hetzelfde ideaal. Men zou eerder moeten zeggen: onze idealen, hoe verschillend ook, brengen ons tijdelijk tezamen om zo gezamenlijk iets te kunnen verrichten. Dit lijkt mij de juiste oplossing die inderdaad hier en daar benaderd wordt. Maar helaas worden in dat geval de werkelijk noodzakelijke acties veelal oneindig vertraagd door het feit dat men eerst tracht elkaar duidelijk te maken, welk ideaal men dient. Het gevolg is dat men zijn acties pleegt aan te kondigen als een komende orkaan, maar dat hetgeen er werkelijk komt, veelal niet meer, is dan een piepend windje. Komt dit niet, omdat men zijn geloof steeds weer op het materiële vlak wil organiseren. Maar als een ingenieur bijvoorbeeld een brug wil bouwen dient er natuurlijk wel georganiseerd te worden. Maar men wil dat wat op een geestelijk vlak ligt, naar ik meen op een materiële vlak brengen, en dat gaat waarschijnlijk niet.

Wanneer je een brug uit lucht zou willen bouwen, zou je heel iets anders moeten gebruiken dan alleen maar organisatie. Geloof is, vergeleken bij hetgeen de mens materieel kent en zoekt, niet meer dan lucht. Het is ijl, onvatbaar, amorf. Maar in het kerkelijk geloof tracht men niet feitelijk dit onvatbare waar te maken, hoezeer men ook die pretentie heeft. Wat men tracht te doen is een milieu voor zichzelf te scheppen waarin eigen denken of geloven het ik boven anderen verheft. Het kerkelijke streven is - vergeef mij dat ik dit uitspreek - in feite gebaseerd op het streven naar zelfverheffing dat de mens ingeboren schijnt te zijn. Wanneer ik de zelfverheffing zoek door het afdwingen van erkenning buiten mij en niet door beleven in mijzelf, zal ik inderdaad organisaties van node hebben. Daarbij mag nooit vergeten worden dat de organisatie hoogstens een hulpmiddel kan zijn waardoor je rust in jezelf tracht te vinden, zodat zij niet te boven mag gaan in belangrijkheid aan alles wat je innerlijk zou erkennen, beseffen of meent te moeten beleven. Hierin ligt de moeilijkheid: men stelt de "leer" die in feite alleen een regel van organisatie is, boven eigen innerlijk leven. Indien u eerlijk gaat zien wat uw kerken zijn, zo blijken het in de eerste plaats sociaal-politieke pressiegroepen te zijn en niet allereerst geloofsgemeenschappen. De werkelijkheid van de geloofsgemeenschap wordt altijd weer achtergesteld bij de macht die men als religieuze gemeenschap meent te bezitten en uit te kunnen oefenen. Of men dit nu toegeeft of niet, een feit blijft het.

Vraag: Iemand zei tegen mij dat de kerk een machtsinstituut was. Is hij dan niet zover van de waarheid af?

Antwoord: Hij had volkomen gelijk. Want de kerk stelt zich in de eerste plaats tot doel de gelovigen, zowel als de andere mensen, in wat zij beschouwt als het juiste spoor, te houden. Het denkbeeld dat gekoesterd wordt van ontsporingen en verwerpelikheden, wordt hierbij niet in de eerste plaats bepaald door de geloofsbeleving zelf, maar door uiterlijkheden en stellingen omtrent uiterlijkheden die anderen eens mogelijk in een nabij- of ver verleden, hebben

verkondigd. Het is duidelijk dat alleen reeds vanuit een dergelijk standpunt optredende, de geloofsgemeenschap zich zal moeten gedragen als een machtsorgaan en zo voor velen een mogelijkheid tot het verwerven van persoonlijke macht en gezag zal bieden. Men gaat echter verder dan het uitoefenen en bewaren van gezag over de gelovigen die tenminste door hun behoren tot de groep nog als onder het gezag daarvan vallende zouden kunnen worden beschouwd. Men volstaat nooit met het opleggen van maatstaven aan de gelovigen alleen. Men legt waar dit maar mogelijk is, zijn maatstaven ook aan anderen die geheel buiten de gemeenschap staan, op. Men zoekt een bevestiging van zijn macht te vinden door het betuttelen van anderen.

Een aardig voorbeeld is hierbij de wijze waarop sommige geloofsgroepen trachten invloed uit te oefenen middels filmkeuringen, invloed zoeken te krijgen op de vertoonde t.v. programma's en dergelijke. U zult steeds weer zien dat groepen die leven vanuit een geloof of ideaal, alles doen om anderen te onderwerpen aan de volgens hun zienswijze juiste beperkingen. Vele landen zijn voorbeeld van een dergelijk optreden, want waar een kerk machtig genoeg wordt, verenigt zij zich met de bestaande machthebbers en slaagt er zo in haar morele en andere voorschriften aan allen op te dringen. Vaak weet men zelfs een soort morele monopolie te verwerven. Alleen reeds uit het optreden van bijvoorbeeld de roomsen in landen als Spanje en Brazilië of van de Islam in Pakistan of Arabische landen, wordt voor eenieder duidelijk zichtbaar dat een kerk in feite een machtszoekende en machthandhavende groep is die eigen geloof bevelend aan anderen opdringt en waar dit niet gelukt, eigen maatstaven opdwingt. Elke kerk gedraagt zich in wezen allereerst als een machtsapparaat. En zoals altijd weer, wanneer groepen de macht zoeken, wordt de niet zelf denkende dwaas steeds weer gebruikt als instrument om dingen door te voeren voor degenen die in feite beter weten.

Ik wil in dit verband een hatelijke opmerking van een ander citeren: "Velen die anderen het geloof verkondigen en hen daarbij gehoorzaamheid afdwingen en regels opleggen, zijn zelf niet zeker van datgene wat zij tegenover anderen als het enig ware geloof te berde plegen te brengen." Naar ik meen wordt hierin wel scherp weergegeven wat een geloofsorganisatie pleegt te zijn en te doen. Zij stelt verkondigers boven de mensen, verkondigers die maar al te vaak niet spreken vanuit een eigen werkelijk geloof of eenvoudig kennis geven van een bestaand systeem van denken en leven, maar feitelijk een hen door belangen, de gemeenschap zelf soms ook opgedrongen reeks van leringen beroepshalve verbinden aan de werkelijke kern van het geloof, terwijl zij middels dreigingen - de hel -, geloften - de hemel - en vormen van geestelijke chantage, invloed proberen uit te oefenen op de gedragingen van anderen, ook wanneer zij zelf niet overtuigd zijn van de volledige juistheid van het door hen als waar verkondigde. En op het ogenblik dat het steeds weer zover komt, deugt er iets niet. Deze gezaghebbers twijfelen zelf en vragen vaak vroom God om kracht, opdat zij beter zullen kunnen geloven wat zij verkondigen. Maar zelden hebben zij de moed God om een beter besef van de waarheid te vragen. Indien deze mensen eerlijk zijn, zullen zij toe moeten geven dat zij voor de ogen van God en tegenover de mensen niets anders dan grote huichelaars zijn.

Vraag: Heeft Jezus ooit wel eens van een kerk gesproken?

Antwoord: Neen. Wel gebruikt men in vertaling het woord kerk voor het woord leergemeenschap, zoals dit in het Aramees werd gebruikt. In de Griekse vertaling wordt dit geloofsgemeenschap. Jezus zou dit woord gebruikt hebben na zijn herrijzenis, toen hij met enige apostelen tezamen was aan de oever van het meer van Tiberias en tot Petrus sprak: "Gij zijt Petrus en op deze rots zal ik de gemeenschap verder bouwen." Dat de vertaling "kerk" toch een juiste interpretatie zou zijn, wordt vraagwaardig, wanneer wij ons realiseren dat het woord kerk of een begrip, overeenkomende met het woord *eclesia*, niet bestond in de dagen dat Jezus leefde. Verder beweert men wel dat Jezus aan het meer van Tiberias een scheiding gemaakt zou hebben tussen Petrus en Johannes. Dit echter ontleent men aan apocrieven die niet als waar evangelium erkend zijn. Overigens blijken apocrieven vaak aan andere personen dingen toe te schrijven, andere plaatsen en aanwezigen te noemen voor bepaalde gebeurtenissen. In dit verband is het, zeker wanneer het gaat over de verkiezing van Petrus tot hoofd van de kerk, interessant eens de versie van de ethiopische kerk na te gaan. In deze versie wordt Simon die Petrus genaamd wordt, aangeduid als eerste leraar en niet als de steenrots waarop een kerk gebouwd zou

worden. Gezien dit alles meen ik dat men tot de vertaling die nu gangbaar is, kwam, omdat zij voor het rechtvaardigen van het primaat van Rome uiterst belangrijk was.

En hiermede meen ik dat de vragen ten einde zijn. Ik wil het niet te lang maken. Maar wanneer ik als titel voor heden "de kinderkruiſtocht" nam, zo deed ik dit niet alleen om de parallel met het heden, maar ook omdat zij een bepaalde mentaliteit naar voren doet komen. Je kunt als een kind tot God gaan. Maar dan moet je God ook de kans geven je te doen rijpen. Je moet kunnen en willen groeien in God. Op het ogenblik dat je het kindzijn tegenover God belangrijker gaat vinden dan ontwikkeling, handel je niet werkelijk als een kind en ben je volgens mij fout. Kinderen zijn in mijn ogen vooral belangrijk, omdat zij ouder en wijzer zullen worden en nog zoveel tijd hebben om tot meer te worden dan zij nu zijn. Iemand die meent dat het kinderlijk zijn tegenover God rechten scheidt op goddelijke bescherming en juist daarom deze kinderlijke houding en aanvaarding voortdurend zoekt te handhaven, is volgens mij eerder kinds: een geestelijke grijsaard die niet in staat of willens is eigen verplichting tot streven, erkennen en bereiken te aanvaarden.

Er zijn zoveel overeenkomsten tussen het gedrag van de deelnemers van de kinderkruiſtocht en de houding van vele mensen in deze tijd dat dit punt van uitgang voor mij zeer aantrekkelijk werd. Zou u ertoe komen eens verder kennis te nemen van hetgeen omtrent deze kinderkruiſtocht is geschreven, zo hoop ik dat u niet alleen maar naar parallellen zoeken zult tussen de kinderen van toen en de jongeren van heden, maar dat u ook eens naar overeenkomsten wilt zoeken tussen uw eigen houding in het leven en de vreemde houding die deze jonge reizigers naar Jeruzalem steeds weer aannamen, wanneer zij in contact kwamen met mensen die niet konden delen in de hen eigene gedachtenwereld.

Vrienden, wie de werkelijkheid wil vinden, moet ze eerst in zichzelf vinden. Alleen hij die de werkelijkheid die in hem bestaat, werkelijk gevonden heeft, kan de waarheid die rond hem bestaat, begrijpen. Schep dus geen schijn van waarheid buiten u in de hoop hierdoor innerlijk te groeien, maar laat in u de waarheid groeien, opdat u door uw veruiterlijking daarvan in eigen daden, de eeuwige waarheid steeds meer moogt erkennen en gestalte geven, ook in de materie. Zoek geen volgelingen en volg niet. Wees waar in alle dingen. Dit is de grote wijsheid waaruit alle werkelijke ontwikkelingen en ontplooiing voortkomt. Ik dank u voor uw aandacht.

SPREKEN OVER GOD (esoterie)

Goedenavond, vrienden.

Ook in dit tweede deel van de avond moeten wij ons beperken tot een geestelijk onderwerp met een zinnige achtergrond. Op het gevaar af dat ik u hiermede enige schrik aanjaag: ik zou met u wel even willen spreken over God. God is zeker niet iets wat door een mens begrepen kan worden. Wat je er toe brengt je af te vragen waarom zo veel mensen dan toch precies menen te weten wat God wel is. Ach, de meeste mensen zijn waarschijnlijk in eigen gedachten zoiets als kleine godjes en hangen daarom in gedachten alvast maar hun eigen portret aan de hemel. Dat is voor hen ook aangenamer, want dan weten zij in ieder geval wat zij met die god aan moeten vangen. Deze concrete voorstelling zal een mens langere tijd behouden. Zijn god is in feite een projectie van zijn persoonlijkheid.

Op het ogenblik dat je beseft dat een zo menselijk beeld van God eigenlijk niet juist kan zijn, vervaagt niet alleen je beeld van God, maar zal ook het contact met God lange tijd vervagen. Vele mensen spreken regelmatig met god. Dit betekent dat zij een gesprek met zichzelf houden waarbij zij de persoon met wie zij pretenderen te spreken, een belangrijke naam geven. Op het ogenblik dat je afstand doet van je verpersoonlijkte god, blijft het contact met die god nog wel bestaan, maar je leent hem geen woorden meer, en zo zijn invloed je bereikt, weet je eigenlijk niet eens waar het vandaan komt.

Als je zegt "God is in alle dingen" voel je de waarheid hiervan niet daadwerkelijk aan. Het is voor de mens gemakkelijk genoeg om te zeggen- en te voelen – "God leeft in de zon, Hij is in het groen van de bomen" enzovoort. Maar wanneer u toevallig eens last hebt van een parasitaire inwoner die middels jeukende bulten zijn aanwezigheid kenbaar maakt, denk je er niet over na dat God ook hierin leeft. Je tracht de kwelgeest te pakken en wanneer je hem hebt, zeg je heus niet: "Nu moet ik dit stukje van God maar doodknijpen." Maar toch: wanneer God werkelijk in alle dingen is, zo leeft hij ook in de vlo, de luis, de slang, de schorpioen evenzeer als in de zon of de mens.

Wie zegt dat hij weet waar God is, zegt daarmee eigenlijk gelijktijdig: ik weet in werkelijkheid niets. Zeg je: ik weet niet waar God is, dan stel je in feite dat je op zoek bent naar God. Eerst wanneer je stelt dat voor jou God overal is waar je hem kunt beleven, zeg je iets wat waar is en voor jou altijd van kracht zal blijven. God is waar ik hem zoek. Een mens kan bijvoorbeeld uittreden. Velen zien dit alleen als een buiten je lichaam vertoeven op een andere plaats of in een andere wereld. Maar als u even nadenkt, zult u mij toegeven dat dit woord wel degelijk ook geldt wanneer je je zo verdiept in iets anders, - een grashalm, een vogel, een mens - dat je een ogenblik meent die ander te zijn. Het vreemde is dat je dan in die ander een geheel nieuw begrip van vrijheid én gebondenheid vindt, nieuwe wetten als werkelijkheid ervaart en die dan toch weer herleidt tot jezelf. Volgens mij is juist deze vorm van uittreding er een waarin je op een andere wijze opnieuw met een deel van God kennis maakt.

God is niet ver weg, maar altijd vlakbij. Dat kun je de mensen steeds weer horen beweren. Maar hoe komt het dan dat die God zo vlak bij je is, terwijl je Hem toch niet ziet? Met dit probleem houden zich oude schilderijen bezig zowel als niet zo oude vrome prenten, bijvoorbeeld uit de 20ger jaren. Op een daarvan zie je een oud moedertje gebogen onder een last voortstropelen, terwijl met een zegenend en helpend gebaar een half doorzichtige Jezus naast haar gaat, terwijl zij op een andere versie wordt vergezeld door twee eveneens doorzichtige engelen met pen en een boek in de hand. Het optreden van dergelijke hemelse secretarissen of secretaresses - de vraag blijft open, want het watermerk is niet te zien - doet wel erg onwaarschijnlijk aan, dat zult u mij wel toegeven. Zoals het ook wat onwaarschijnlijk is dat een zegenend gebarende Jezus onzichtbaar achter een lijdende mens aan loopt te huppen. Want van Jezus kun je eerder verwachten dat hij dat mensje even zal genezen of tenminste voor haar verschijnen zal met de woorden: laat mij dat bundeltje nu maar even dragen. Een Jezus die alleen maar met een zegenend gebaar achter de mensen staat en hen verder in hun eigen sop gaar laat smoren, kan ik mij niet goed voorstellen. Toch heeft men kennelijk de zaken eens zo als normaal gezien. Waarschijnlijk, omdat dergelijke droombeelden een gevoel van beschermd zijn geven, terwijl toch niet hoeft te worden verwacht dat hierdoor iets buiten de norm van alledag mogelijk zal worden.

Nu ben ik ervan overtuigd dat God in alle dingen aanwezig is. Voor mij is het dus niet belangrijk dat een vroom spook zegenend achter mij zou kunnen lopen, maar wel dat ik in alle dingen steeds weer God vind. Indien ik iets van het denkbeeld dat verbonden is aan de Christus, terugvindt in een last die ik dragen moet, zo maakt mij dit niet alleen tot een Christoforus, een Christusdrager - overigens een heilige die ook al als té legendarisch gedeclasseerd werd -, maar voel ik mij ook opeens verbonden met mijn last die mij nu niet meer zo zwaar zal vallen, omdat ik haar nu erken als een deel van mijzelf.

Misschien klinkt u dit onwaarschijnlijk en vreemd in de oren. Ik geef dus een voorbeeld. Er zijn dames - of heren wat dat betreft - die 30 tot 40 pond in gewicht toenemen "vanwege de feestdagen". Je hoort hen echter nooit klagen over het extra gewicht dat zij moeten torsen, maar hoogstens over de lijn. Zij zeggen zich kennelijk niet: wat loop ik nu opeens zwaar te sjouwen. Geef echter diezelfde dames een pakje van een paar pond in de handen en zij beginnen reeds onmiddellijk met hulpeloze blikken rond te speuren naar een mannelijk lastdier dat bereid is deze last voor hen te dragen. Het verschil ligt mijns inziens vooral in de wijze waarop je de last beziet: de last buiten je ervaar je inderdaad als een last. De last die deel is van jezelf, ervaar

je echter als een zo natuurlijk deel van het geheel dat je bent dat je er eenvoudig niet toe komt je daarover bijzonder druk te maken.

Met levenslasten lijkt het mij ongeveer zo te gaan: wanneer wij beseffen dat de lasten die wij torsen, deel zijn van de oneindigheid, van God, zoals ook wij zelf hiervan deel zijn, ervaren wij dit als een verwantschap, een deel zijn ook van de last. Hierdoor geven wij aan die last geen overbodige aandacht, maar leren haar op een natuurlijke wijze te dragen. Ik wil niet zeggen dat je dan van een dergelijke last niet meer moe zult worden, maar je zoekt haar niet meer kwijt te raken op niet natuurlijke wijze. Je ondergaat je vermoeidheid als een natuurlijke moeheid en voelt je niet gedrongen de last zo snel mogelijk naast je neer te werpen of aan anderen over te doen. En dat lijkt mij voor een mens toch wel van werkelijk belang.

Dit is natuurlijk maar een heel licht filosofietje over God en alles wat daarmee voor een mens samen kan hangen. Maar onder de vele gewichtig schijnende filosofieën die over God diens wil en diens namen zijn opgebouwd heb ik er maar zelden een aangetroffen die de mensen kon helpen om in het leven gelukkiger te zijn. Degenen die die leringen verkondigen, zeggen zelfs vaak dat u op aarde bent om te lijden en wel opdat u later gelukkiger zult kunnen zijn. Waaruit je dan weer oneerbiedig zou mogen concluderen dat volgens deze mensen God zich ongeveer gedraagt als een touroperator die vooruitbetaling vergt, maar je alleen heel vrijblijvend en voorzichtig, enigszins laat vermoeden wat hij uiteindelijk van plan zou kunnen zijn je in ruil voor die betaling te leveren. En eenieder kan weten dat touroperators in vaagheid vaak veel schijnen te beloven, terwijl zij je in feite veel te veel vragen voor een vakantieverpestend verblijf elders.

Deze denkwijzen passen voor mij niet bij het beeld dat ik mij maak van God, mijn voorstelling omtrent rechtvaardigheid en wat er verder nog bij behoort. Wanneer je alleen maar op aarde zou zijn om als een droefgeestige mens door het lijden en de ontzeggingen heen te waden tot je, zwemmende in de laatste traan, de eeuwige zaligheid uiteindelijk bereikt, is dit voor mij niet aanvaardbaar; zeker niet, wanneer die wereld zoveel aan schoonheid en vreugden kan bevatten. Een dergelijke denkwijze schijnt mij dan ook geheel in strijd te zijn met het werkelijke wezen van de schepping. Oké, er is lijden, strijd en dood in die schepping. Wij kunnen misschien schouwende vanuit ons standpunt, zelfs zeggen dat God wreed is. Maar een ding is zeker dat de strijd en het geweld dat wij in de natuur steeds weer, zien, ook een soort vreugde tot stand brengen.

Voorbeeld: een hond die vecht, wordt misschien gewond of zelfs gedood en toch is die strijd voor hem ergens een uiting van zichzelf, een vreugdig element in het bestaan dat hij, ondanks alle risico's, niet graag zou missen. En wanneer de mannelijke vogels tijdens de paartijd elkander beleefd dansende te kennen geven dat zij op moeten hoepelen - zij doen mij altijd weer denken aan mensen van de betere standen onder die omstandigheden - ligt ook hierin een zekere vreugdigheid die ook tijdens de strijd en daarna blijft voortbestaan. O, de verliezer druipt wat mistroostig af, want hij is verslagen. Maar onmiddellijk kijkt hij alweer waar hij zich nu op kan gaan dringen en mogelijk de overwinning kan behalen. Ik meen dat het element van wreedheid, de strijd en het sterven dat wij in de schepping zien, eigenlijk ook nog elementen van vreugde in zich bergt. Ik meen dat de vreugde die zelfs in deze dingen te vinden zijn, vooral zijn gelegen in het feit dat je je over kunt geven aan het leven en aan alles wat daarin voorkomt. De ellende die je soms kent, gaat dan betrekkelijk snel voorbij en de vreugde blijft steeds weer voortvloeien uit het bestaan, steeds weer oplaaiend.

God is voor mij niet de schepper van een wereld vol zondige ellende ofschoon ik, de gezichten van sommige mensen ziende, soms mijn stellingen haast zou gaan betwijfelen. Toch blijf ik optimist en zeg: God is voor mij een kosmische vreugde, een eenheid die eigenlijk geen regel, wetjes en uitzonderingen kent, maar een eenvoudige vreugde die begint in het eenvoudige strijden om jezelf te zijn, om jezelf waar te maken en die verder groeit en groeit, tot alles wat je zelf ooit dacht te zijn door die vreugde is verslonden.

U vindt misschien dat ik met een dergelijke stelling maar een simpele ziel ben. Aan de andere kant waarom zou je proberen God zo nauwkeurig te beschrijven en in te delen, te benoemen

met duizenden namen, wanneer je Hem alleen kunt beleven als een kracht, een vreugde die in je leeft? Bovendien: wanneer ik God eerst door de gehaktmolen moet draaien om hem dan, vezel na vezel, te leren kennen, lijkt mij de stellige verzekering dat dit de juiste weg is een grote vergissing. Want alle ontleding in delen brengt je niet dichterbij de erkenning van het werkelijke wezen, de alomvattende totaliteit. Voor mij is God de essentie van Zijn, van Leven, van Vreugde. En elke mens droomt ergens steeds weer van vreugde. Niet van vrede ofschoon een innerlijke vrede een element is van de vreugde die hij in zijn dromen najaagt. Ik meen dat deze dromen die zelfs in de werelden van de geest nog voorkomen, een onbewust beseffen inhouden van hetgeen God werkelijk moet zijn: vreugde.

Het staat u natuurlijk volledig vrij om op te trekken in de naam van de enig ware leer, de sociale vooruitgang en de politieke zuiveringen. Maar als u langs deze wegen naar God wilt zoeken, ben ik bang dat u Hem niet zo gemakkelijk zult vinden. Ik erken uw recht om God op uw eigen wijze te zoeken en mogelijk te vinden. Maar denkt u nu eerlijk dat God er zich iets van aantrekt of Philips vandaag 5 punten hoger of 10 punten lager genoteerd wordt? Een dergelijke God zou mij dwaas voorkomen. En toch zijn er mensen die rustig verklaren: De heer is met mij, want de koers van mijn aandelen loopt nog steeds op. Dus God is met mij en dat betekent dat ik een vroom en goed mens moet zijn. Sommige mensen zien, wanneer zij ouder worden, de betrekkelijkheid van dergelijke verklaringen wel in, maar aan de andere kant zijn er zeer oude en grote zakenlieden die niet schijnen in te zien dat stoffelijk bezit niet bepaald een teken van 's Heren zegen hoeft te zijn. Zodat zij hun slagen in zaken dan ook niet zien als het gevolg van hun moed om velen op te offeren en in de modder te trappen, maar beschouwen als een goddelijke uitverkiezing die al de anderen niet deelachtig werd, zodat hun voor alle tijden uitverkoren zijn reeds op aarde door hun zakelijke resultaten voor hen bevestigd is. Mogelijk is de zelfrechtvaardiging en zelfverheffing die uit deze vorm van orthodoxie voortkomt wel de reden dat de aanhangers van deze vorm van vroomheid hoofdzakelijk in het leven geslaagde lieden zijn.

Toch kom je in moeilijkheid wanneer je zonder beperkende bepalingen durft verkondigen dat God de vreugde in het leven is. Want dan krijg je te maken met allerhande keuringen, aanvallen wegens onzedelijke leringen enzovoort. Want de rechtgelovigen menen dat vreugde iets onzedelijks moet zijn, wanneer zij voor eenieder gelijkelijk en overal te vinden moet zijn. Toch blijf ik bij mijn stelling: het leven is een mengsel van strijd, overwinnen en teleurstellingen waarin steeds weer dat wonderlijke ogenblik aanbreekt van tintelende vreugde die tot een herinnering wordt die je steeds herbeleeft en een verwachting wordt die je ondanks alle uiterlijkheden toch steeds weer blijft koesteren. Voor mij is dit God. God, zoals Hij zich openbaart in alle dingen.

God is voor mij geen wijsgeer of iets wat je vinden kunt in esoterische boeken. God kun je alleen maar beleven. En wanneer je God beleeft, heb je volgens mij verder niet veel meer nodig. Want de vreugde van het Zijn kan niet worden gemeten in jaren, bankrekeningen enzovoort. Er zijn dingen die de vreugde weer in je kunnen wekken dat geef ik toe. Maar de mogelijkheid tot vreugde is altijd aanwezig, zij ligt als het ware overal op de loer. Laat God dan maar onvindbaar worden in de kerken en zelfs niet meer te vinden zijn in de natuur. Het is onbelangrijk, zolang Hij de tintelende vreugde in je wezen wil zijn.

God is voor mij de mogelijkheid die wij voortdurend op onze weg ontmoeten, de kracht die zicht voortdurend ook in ons vervult, zelfs, wanneer een teken van die God dat wij buiten ons zoeken, wel eens op zich laat wachten. De vrome mensen die voortdurend wachten op een manifestatie van hun God in de menselijke wereld, doen mij vaak denken aan mensen die de laatste tram hebben gemist, maar dit nog niet beseffen. De mens die God in zich vindt en diens Krachten vanuit zich projecteert, wie van uit de vreugde leeft, lijkt mij iemand die niet alleen God gevonden heeft, maar die eigenlijk al begint de hemel op aarde waar te maken. Zo iemand is een licht op de wereld en is tot een bode van goddelijk licht geworden. Zo heeft men dan volgens mij God gevonden om hem nooit meer te verliezen.

Wanneer u ooit zover komt en tracht een filosofie neer te schrijven, om het anderen duidelijk te maken zoals ook ik heden probeer dit in woorden weer te geven, onthoudt dan een ding: Het is voor jezelf prettig aan dergelijke dingen uiting te geven. Maar het is altijd weer de vraag of anderen iets begrijpen van wat je wilt zeggen. En zelfs wanneer zij je begrijpen, blijft het de vraag of zij dit begrip zullen gaan gebruiken om dit alles ook voor zich waar te maken of alleen zullen gebruiken om je aan te vallen en tegenargumenten op te bouwen. De kans is ongeveer 50 -50.

Vrienden, ik heb op mijn manier iets willen zeggen over God, niet om u te beleren of zo, maar om duidelijk te maken dat ik God gevonden meen te hebben, een God die ook leeft in u en die u zult kunnen vinden, wanneer u maar even de grenzeloosheid, de ontspanning en vreugde weet te vinden in uzelf die voor mij de essentie is van Gods uiting in alle dingen.
Goedenavond.

d.d. 12 februari 1971